

Arbeidslivsfag på ungdomstrinnet

Formål og perspektiv

Arbeidslivsfag skal bidra til at elevene får praktisk erfaring med å løse arbeidsoppdrag i et arbeidsfellesskap. Faget gir elevene mulighet til å delta i verdiskaping gjennom å levere tjenester og møte behov både internt på skolen og for eksterne oppdragsgivere. Faget skal gi elevene mulighet til å glede seg over å kunne skape noe. Arbeidslivsfag legger til rette for entreprenørskap i skolen og samarbeid med lokale bedrifter.

I arbeidslivsfag skal elevene oppleve at praktiske og organisatoriske ferdigheter verdsettes og anerkjennes. Faget er en arena for å utforske og skape, og elevene får anledning til å medvirke i arbeidsfellesskapet slik det er utviklet i samfunnsliv og i våre demokratiske arbeidslivstradisjoner. Praktisk arbeid som er godt planlagt og ledet, utvikler elevenes dømmekraft og evne til kritisk tenkning. Gjennom å knytte miljøbevissthet til produksjon av varer og tjenester kan arbeidslivsfag bidra til at elevene utvikler framtidsrettete holdninger til natur og miljø.

Faget knytter seg naturlig til en rekke andre fag, temaer og prosjekter. Det gir elevene muligheter til å bruke og videreutvikle den kompetansen de har oppnådd i alle fag som har praktiske og kunstneriske sider, og til å kombinere, bygge ut og spille på egne og andres kunnskaper, ferdigheter og kreativitet. En rekke teoretiske fag vil vise seg verdifulle i konkret problemløsning avhengig av oppgavens innhold og utforming. Ferdigheter i norsk og matematikk vil være vesentlig i nesten all praktisk arbeid, og faget gir gode muligheter for elevene til å sette de andre skolefagene inn i en større sammenheng. Viktige temaer som bærekraft og miljøbevissthet setter faget inn i et helhetlig perspektiv og gir elevene mulighet til å ta bevisste valg i planlegging og produksjon. Arbeidslivsfag gir elevene rike anledninger til å forebygge og løse konflikter og til å gi nye mestringsopplevelser i sosiale sammenhenger. Faget bidrar også til at elevene lærer å forholde seg til og vurdere eventuelle helsemessige problemområder ved prosjekter de deltar i.

Praktiske og yrkesrettet arbeidsoppdrag er en viktig del av arbeidslivsfaget. Elevene produserer varer og tjenester som det er behov for i samfunnet. De gjør seg erfaringer med reelle og virkelighetsnære arbeidssituasjoner. De bruker interne og eksterne læringsarenaer. De utvikler et begrepsapparat og ferdigheter knyttet til arbeidslivet. Elevene bruker bærekraftige prinsipper der økonomiske, sosiale og miljømessige forhold hører sammen i alle deler av arbeidsprosessen.

Elevene følger arbeidslivets regler, forskrifter og etiske retningslinjer for helse, miljø og sikkerhet og gjør en risikovurdering ved behov. Som medlemmer i et arbeidsfellesskap medvirker de i beslutningsprosesser både som leder og medarbeider, tar ansvar for egen arbeidsplass, vurderer sin egen og medelevers arbeidsinnsats og jobber på selvstendig grunnlag. Elevene utfordrer tradisjonelle oppfatninger av yrkesliv og likestilling ved å prøve ut arbeidsoppgaver knyttet til ulike yrker.

Kompetansemål etter 10. klasse

Mål for opplæringen er at eleven skal kunne

- undersøke og beskrive behov for varer og tjenester på skolen og i lokalsamfunnet

- planlegge og formulere praktiske og yrkesrettete arbeidsoppdrag
- gjøre beregninger som gir lønnsomhet og kvalitet i arbeidsoppdraget og kunne ta med seg erfaring med beregninger fra ett oppdrag til et annet
- produsere og levere varer og tjenester etter kvalitetskrav
- bruke fagbegreper, arbeidsmetoder, verktøy, materialer og teknologi tilpasset arbeidsoppdrag og begrunne valg
- samarbeide, fremme forslag, vurdere arbeidsprosess og resultat og delta i beslutninger i et arbeidsfellesskap
- ivareta bærekraftige prinsipper i alle deler av arbeidsoppdraget
- beskrive og vurdere risiko og følge etiske retningslinjer og arbeidslivets regler i arbeidsoppdraget

Sentrale innhold i 8. – 10. klasse

Skolene utformer lokale læreplaner der disse innholdselementene differensieres og konkretiseres:

- Skoleprosjekter
- Arbeidserfaring fra egnede lokale virksomheter
- Pedagogisk entreprenørskap/elevbedrift

Sentrale arbeidsmåter i 8. – 10. klasse

Arbeidsmåtene i faget Arbeidslivsfag på ungdomstrinnet består av opplæring, praktisk arbeidserfaring og individuell veiledning. Det kan også inneholde besøk på ulike arbeidsteder og besøk av ulike yrkesgrupper på skolen. Elevene øver seg i å identifisere reelle behov på skolen eller i nærmiljøet og kan planlegge små og større prosjekter på egen skole eller i nærmiljøet. Elevene skal vurdere miljømessige og økonomiske konsekvenser av valgene sine, for eksempel ved å bruke og utnytte materialer godt og ved å være oppmerksom på gjenbruk og reparasjoner. De tar i bruk relevante digitale hjelpemidler for planlegging, gjennomføring og dokumentasjon av arbeidsoppdrag. Elevene styrker sine muntlige ferdigheter når de bruker relevante fagbegreper og tilpasser språket til personer og situasjoner. De finner, leser og bruker relevant informasjon om oppgavene som skal løses, for eksempel oppskrifter, arbeidstegninger og produktdatablader. Planbeskrivelser og rapporter utfordrer skriveferdighetene. Beregninger av materialbruk, budsjett og regnskap er eksempler på bruk av matematikk i arbeidslivsfaget.

Underveisvurdering

Sentrale arbeidsmåter viser hvordan underveisvurderingen er en integrert del av en læringsfremmende opplæring, der elevene skal gis anledning til å vise og utvikle kompetanse på flere og varierte måter, og der læreren og elevene skal være i dialog om elevenes utvikling i faget. Underveisvurderingen skal bidra til å fremme læring og til å utvikle kompetanse i arbeidslivsfag gjennom å undersøke, planlegge, samarbeide, analysere og reflektere over praksis, og med fagspråk og teorier vurdere egne erfaringer. Med utgangspunkt i kompetansen elevene viser, skal de få mulighet til å sette ord på hva de opplever at de får til og til å reflektere over egen faglig utvikling. Læreren skal gi veiledning om videre læring og tilpasse opplæringen slik at elevene kan bruke veiledningen for å utvikle kompetansen sin i arbeidslivsfag.

Sluttvurdering

Sluttvurderingen skal uttrykke den samlede kompetansen eleven har ved avslutningen av opplæringen etter 10. klasse. Samlet kompetanse inkluderer evne til utforskning gjennom praktisk og kunstnerisk tilnærming i kombinasjon med kunnskap, forståelse, refleksjon og kritisk tenkning. Sluttvurderingen skal vise i hvordan eleven har planlagt og gjennomført praktiske arbeidsoppdrag i samarbeid med medelever og oppdragsgivere.